

İRAN ÜLKE RAPORU

2023-2024-2025

0(432) 210 00 55 / www.vantso.org.tr

1. GENELBİLGİLER

Başlıca Sosyal Göstergeler

Devletin Adı	İran İslam Cumhuriyeti
Milli Günü	11 Şubat
Resmi Dili	Farsça
Nüfusu (2025)	87.500.000 (IMF)
Yüzölçümü (kara)	1.622.500 km2 (Dünya Bankası)
Başkent	Tahran
Başlıca Şehirleri	Tahran, Meşhed, İsfahan ,Tebriz, Şiraz, Ahvaz, Bander Abbas, Urumiye, Kerej
Para Birimi*	Riyal (Halk arasında Tümen ifadesi kullanılmaktadır.) 1 Tümen = 10 Riyal
Döviz kuru	Üç döviz kuru bulunmaktadır (Resmi kur, NİMA kuru, Serbest kur oranı)
Milli Günü	11 Şubat
Hafta sonu tatili	Perşembe & Cuma
Takvim	Celali Takvim (Şemsi Hicri)–Güneş yılı, Hicret başlangıç
Yılbaşı(yeni yıl)tatili	21-24 Mart (nevruz)
Uluslararası Telefon Kodu	+98

Coğrafi Konum

Tarihi İpek Yolu sayesinde eski çağlardan bu yana Avrupa ve Asya'nın kesişme noktasında stratejik konumda yer alan İran'ın Umman Körfezi, Basra Körfezi ve Hazar Denizi'ne kıyısı bulunmaktadır. Başkent Tahran'ın denizden yüksekliği (rakımı) 1.200 metredir. Ülkenin karadan ve denizden 15 ülke ile sınırı vardır.

Siyasi ve İdari Yapı

Şah yönetimi 11 Şubat 1979 tarihinde devrilmiş ve dini esasa dayalı bir devlet düzeni kurulmuştur. İran Anayasası 3 Aralık 1979 tarihinde yürürlüğe girmiş, 1989 yılında revize edilmiştir. İran'da gücün ulema ile halk tarafından seçilen temsilciler arasında hiyerarşik olarak paylaşıldığı, dini teokrasi ile Başkanlık sistemi karışımı kendine özgü bir yönetim biçimi hâkimdir. İran'da siyasi parti temelinde bir yapılanma bulunmamaktadır.

Siyasi hayatta, partiler yerine daha çok baskı/çıkar grupları olarak adlandırılabilen hizib veya fraksiyon adı verilen yapılanmalar rol oynamakta, bu gruplar seçim zamanlarında büyük ittifakların çatısı altında toplanmakta ve seçimlerden sonra tekrar dağılmaktadır.

Dini Lider/Rehber: İran'da kuvvetler ayrılığı prensibi geçerli olmakla beraber, erkler (yasama, yürütme ve yargı) Rehber'in gözetimi altındadır. Hâlihazırdaki dini lider (Rehber), Rejim'in kurucusu Humeyni'nin vefatından sonra 1989'da seçilmiş olan Ayetullah Ali Hameney'dir. Rehber, din adamlarından oluşan Uzmanlar Meclisi tarafından ömür boyu süreyle seçilmektedir. Dini Lider (Rehber) mutlak yetki sahibi olup, birçok hayati ve önemli konuda son kararı veren kişidir.

Birçok kurum doğrudan Dini Lidere bağlıdır. Bu kurumların yöneticilerinin, yönetim kurulu üyelerinin atanması veya görevden alınması Rehber'in yetkisindedir. Nizami ordu, İran Devrim Muhafızları Ordusu, İçişleri Bakanlığı ve istihbarat kuruluşları ile İran İslam Cumhuriyeti Radyo ve Televizyonu doğrudan Dini lidere bağlıdır. Dini lider, İçişleri Bakanlığı üzerindeki yetkilerini Cumhurbaşkanıya devredebilir. Dini liderin özellikle dini vakıflar aracılığıyla da ekonomik yaşam üzerinde önemli bir etkisi vardır.

Yasama (İslam Danışma Meclisi/İran İslam Parlamentosu): 4 yıllık dönemler için halkın doğrudan ve gizli oy ile seçtiği 290 milletvekilinden oluşan İran Danışma Meclisi (parlamento), sadece bir yasama organı niteliğinde olmayıp; idarenin tüm eylem ve işlemlerinde inceleme ve araştırma yapma yetkisine sahiptir. Kanun teklifi Bakanlar Kurulu Üyelerinin ortak kararı, kanun tasarıları ise en az 15 milletvekilinin talebi ile meclise sunulur.

Yürütme (Hükümet): Anayasayı Koruyucular Konseyi'nin onayını almış adaylar arasından belirlenen ve 4 yıllık dönemler için doğrudan halk tarafından (genel seçimlerde) seçilen Cumhurbaşkanı aynı zamanda Hükümet başkanıdır. Hükümetin göreve başlayabilmesi için Parlamentodan güven oyu alması gerekmektedir. Başbakanlık Kurumu bulunmamaktadır.

Yargı: Yasama ve yürütmeden bağımsız olarak iş görmektedir. Adalet Bakanlığı, yargı ve yürütme erkleri arasındaki koordinasyonu sağlamakla yükümlüdür. Yargı erkinin işleyişinden, Dini Lider tarafından içtihat verme yetkisine haiz ulema arasından 5 yıllık süre için atanan Yargı Erki Başkanı sorumludur. İran devriminin ardından mevcut Kara Avrupası Hukuk Sistemi, İslâm Hukuku ile birleştirilerek oluşturulan İran hukuk sisteminde, İslâm hukuku daha çok aile hukuku ve ceza hukuku alanlarında uygulanmaktadır.

İdare: İran'da "Ostan" adı verilen 31 vilayet bulunmaktadır. Ostanların valilerine ostandar denmektedir. Ostandarlar, İçişleri Bakanının teklifiyle Hükümet tarafından atanmaktadır. İran'daki yönetim anlayışı genel anlamıyla merkeziyetçi bir görünüm arz etmektedir.

Nüfus ve İstihdam

Ülke nüfusu genç olup 2023 yılı itibarıyla, %69'u 15-64 yaş grubu, %23'ü ise 0-14 yaş grubundadır. Kentleşme oranı %77'dir. (Dünya Bankası-2025)

Doğal Kaynaklar ve Çevre

Engibeli ve dağlık arazilerin yanı sıra, çöllerle kaplı düzlüklere de sahip olan İran topraklarının %55'i çayır (otlak), %23'ü çöl, %14'ü ekilebilir alan ve %8'i ormandır.

İran üç iklim kuşağında yer almaktadır. Ülke genelinde kurak ve yarı-kurak iklim hakim olmakla beraber, Hazar Denizi kıyılarında sub tropikal iklim görülmektedir. Tahran'da yazlar sıcak ve kurak geçmekte (30–40°C), kışları ise hava sıcaklığı 0–15°C arasında değişmektedir. Kışın yüksek kesimlerde kar yağışı görülebilmektedir. Ülkedeki iklim farklılıklarının tüketici alışkanlıkları üzerine etkileri farklıdır.

Kentlerde taşıt emisyonları, rafineriler ve sanayi atıkları kaynaklı olarak hava kirliliği görülmektedir. Ormanlık alanların tahribi, hayvanların aşırı otlatılması, çölleşme, Basra Körfezi'nde petrol kirliliği, sulak arazilerin kuraklaşması, toprağın tuzlanması, içme suyu kaynaklarının yetersizliği, kanalizasyon atıklarının yol açtığı su kirliliği ve sanayi atıklarından doğan kirlenme ülkenin başlıca çevresel sorunlarıdır.

İran'ın başlıca doğal kaynağı petrol ve doğalgazdır. Petrol rezervi 208 milyar varildir. Venezuela ve Suudi Arabistan'dan sonra dünyanın üçüncü büyük rezerve sahip OPEC üyesidir. Doğalgaz rezervi ise 34 trilyon m3 olup, Rusya'dan sonra dünyada ikinci zengin rezerve sahip ülkedir. ([OPEC](#))

İran ayrıca; çinko, bakır, demir, uranyum, kurşun, krom, manganez, kömür, sülfür ve altın gibi madenler bakımından da zengindir. İran, dünyanın en büyük çinko, ikinci büyük bakır rezervine ve ayrıca dokuzuncu büyük demir rezervlerine sahiptir. Bununla birlikte, İran'da madencilik sektörünün yeterince geliştiği söylenemez. Maden yataklarının geliştirilmesi Hükümetin öncelikleri arasında yer almakta ve sektörde yatırımlar teşvik edilmektedir.

İRAN'IN KARAYOLU TAŞIMACILIĞI:

İran'ın karayolu taşımacılığı lojistiği, ülkenin hem iç ticaretinde hem de uluslararası taşımacılıkta en yaygın kullanılan yöntemlerden biridir. Özellikle Türkiye gibi komşu ülkelerle yapılan ticarete **karayolu lojistiği** stratejik bir rol oynar

İran'ın Karayolu Lojistik Altyapısı

- **Sınır Kapıları:**
 - **Bazargan:** Türkiye ile İran arasındaki en yoğun sınır kapısıdır.
 - **Gürbulak (Türkiye tarafı):** İran'a yapılan taşımaların büyük kısmı buradan geçer.
 - **Kapıköy–Razi:** Van üzerinden İran'a geçiş sağlar, hem yolcu hem yük taşımacılığına açıktır.
- **Başlıca Güzergâhlar:**
 - Tahran – Tebriz – Bazargan hattı: Türkiye'den gelen yüklerin İran içindeki ana dağıtım yolu.
 - Tahran – İsfahan – Şiraz hattı: Güney ve merkez bölgelere erişim sağlar.
- **Araç Türleri:**
- Tenteli tırlar (kuru yük)
- Frigorifik araçlar (soğuk zincir)
- Lowbed ve ağır nakliye araçları (proje taşımacılığı)
- İran plakalı araçlar genellikle daha düşük maliyetle hizmet verir.

1. Gürbulak (Bazergan)-Bander Abbas Güzergahı

Bu güzergah Bazergan'dan başlayıp Tebriz, Zencan, Tahran, Kaşan, Yazd ve Bander Abbas (Shahid Rajaee Limanı) şehirlerinden oluşmaktadır. Bu yolun toplam uzunluğu 2.174 km'dir.

İRAN'IN DEMİRYOLU TAŞIMACILIĞI

İran'ın demiryolu taşımacılığı lojistiği, ülkenin **stratejik konumu**, **geniş altyapısı** ve **bölgesel entegrasyon hedefleri** sayesinde giderek daha önemli hale geliyor. İşte bu sistemin temel bileşenleri:

İran'ın Demiryolu Altyapısı ve Güzergâhlar

- **Toplam Hat Uzunluğu:** Yaklaşık 13.000 km'lik demiryolu ağıyla İran, Orta Doğu'nun en büyük demiryolu sistemlerinden birine sahiptir.
- **Stratejik Bağlantılar:**
 - **Kapıköy–Razi Hattı:** Türkiye ile doğrudan bağlantı sağlar. Van üzerinden İran'a geçişte kullanılır.
 - **Tahran–Tebriz–Bazargan Hattı:** Türkiye sınırına ulaşan ana ticaret hattıdır.
 - **Şiraz–İsfahan–Bandar Abbas:** Güney limanlara erişim sağlar, denizyolu entegrasyonu için kritik.

Lojistik ve Taşımacılık

İran'ın bölgesel konumu ve Türkiye'nin güçlü lojistik altyapısı, taşımacılık hizmetleri için büyük fırsatlar sunmaktadır. İran, hem transit ticaret yolları hem de yerel pazarı nedeniyle lojistik hizmetlerinde ciddi bir lojistik ve taşımacılık talebi arz etmektedir.

İRAN DEMİRYOLU HARİTASI

2. GENEL EKONOMİK DURUM

Temel Ekonomik Göstergeler

	2023	2024	2025*	2026*	2027*	2028*	2029*	2030*
GSYİH (Cari Fiyatlarla-milyar\$)	372,82	401,36	341,01	361,15	400,52	436,86	463,29	490,92
GSYİH Büyüme (Sabit Fiyatlarla-%)	5	3,5	0,3	1,1	1,6	2	2	2
Kişi Başına Düşen Milli Gelir (Cari Fiyatlarla-\$)	4.347	4.633	3.897	4.086	4.086	4.845	5.086	5.336
Tüketici Fiyat Enflasyonu (ort, %)	40,7	32,6	43,3	42,5	33,8	28,8	25	25
Cari İşlemler Dengesinin GSYİH'ya Oranı (%)	2,8	2,7	0,9	1,3	2	2,7	2,7	2,7
İşsizliğin Toplam İşgücüne Oranı (%)	8,1	7,8	9,5	9,2	9	9	9	9
Devletin Genel Toplam Borçlanmasının GSYİH'ya Oranı(%)	33,5	36,8	39,9	41,9	43,2	44,3	45,1	45,3

Kaynak: IMF(2025 Nisan)

*Tahmini veriler

İran, 2025 yılı için tahmin edilen GSYİH'sı itibarıyla 196 ülke arasında 45. büyük ekonomidir. Bu çerçevede, kişi başına düşen milli geliri ile dünyada 132. sırada yer öngörülmektedir. (IMF)

İran ekonomisi; geliri esas itibarıyla petrol ve doğalgaz ihracatına bağlı, aşırı düzenleyici çerçeveye sahip, içe dönük ve kapalı, kısıtlı rekabetin olduğu, vergilemenin etkili bir şekilde çalışmadığı, sübvansiyonların yaygın bir şekilde bulunduğu, düşük faktör verimliliğine sahip kamunun baskın olduğu bir ekonomik görünüm sunmaktadır. Öte yandan, ekonominin petrole dayalı yapısının kırılarak sanayi üretiminin çeşitlendirilmesi kalkınma hedefleri arasındadır. Bu çerçevede, son yıllarda özelleştirmeler yoluyla, özel sektör de gelişme göstermektedir.

Kamu ağırlıklı ekonomide devletin sosyal politikaları da etkindir. Temel mallar veya enerji tüketimi başta olmak üzere halkın geniş kesimine farklı dönemlerde büyük ölçekli sübvansiyonlar sağlanmaktadır. Bu sübvansiyonlar doğrudan mal ve hizmet yardımları veya nakit şeklinde olabilmektedir.

2023 yılı GSYİH'sı içinde tarım sektörünün payı %13, sanayinin (inşaat dahil) %36'dır. Sadece imalat sektörünün milli gelire katkısı %19 oranında olmuştur. (Dünya Bankası-2025)

1980'li yıllardan beri maruz kaldığı uluslararası yaptırımlar/ambargolar ülke ekonomisinin potansiyelinden az gelişmesine sebep olmuştur. Söz konusu ambargolar, geçmiş dönemde İran riyalinin aşırı değer kaybetmesine, resmi kur ile piyasa kuru arasındaki farkın büyümesine yol açmıştır. Döviz kurlarında yükselme, fiyatlar genel düzeyinde artışı da beraberinde getirmiştir. Döviz kurundaki yükselme büyük ölçüde ithal girdi ile çalışan İran imalat sektöründe maliyet

artışına ve enflasyona sebep olmuştur. Ekonominin petrol ve doğalgaz gelirlerine bağımlı olmasının da etkisiyle, ambargoların yol açtığı ticaretteki gerileme ekonomik zayıflamayı da beraberinde getirmiştir. Ayrıca, bankacılık sektörünün küresel bankacılık sistemi ile entegrasyonunun gecikmesi de, iktisadi kalkınma için ihtiyaç duyulan yabancı sermaye yatırımlarının ve dış ticaretin gelişmesini engellemiştir.

Bu çerçevede, ekonominin öncelikleri arasında; yüksek enflasyonun kontrol altına alınması, işsizliğin düşürülmesi, mali disiplin ve döviz kurunda istikrarın sağlanması (ve resmi ve piyasa döviz kuru arasındaki farkın azaltılması), (özellikle yabancı sermaye için) yatırım ortamının iyileştirilmesi, finansal kaynaklara/kredilere ulaşımın kolaylaştırılması, özel sektörün ekonomideki payının artırılması, özel sektör yatırımlarının geliştirilmesi suretiyle ekonomik büyümenin (makro-ekonomik istikrarın) sağlanması ve böylelikle sosyal koşulların da düzeltilmesi yer almıştır.

Ancak, son olarak ABD'nin 2018 yılında Nükleer Anlaşmadan çekilmesinin ardından ABD yaptırımları 2018 yılının Ağustos ve Kasım aylarında olmak üzere iki aşamada tekrar yürürlüğe konmuştur. İran'dan sıfır petrol ihracatı politikasının esas oluşturduğu yaptırımlarla belirli sektörler ve şahıslar hedef alınmıştır. Yabancı yatırımlar durma noktasına gelmiş, 2016-2018 döneminde ülkeye giren yabancı firmaların birçoğu ülkeden geri çekilmiştir. İran'ın petrol üretimi ve ihracat geliri düşmüştür. ABD Yaptırımlarının güncel durumu hakkında detaylı bilgiye Bakanlığımız web sayfasından ulaşılması mümkündür.

İran Hükümeti ise, yaptırımlara karşı tedbir bağlamında, yerli üretimin ve döviz kaynaklarının verimli kullanılması gerekçesiyle de, birçok ürünün ithalatına yasak koymuş, ithalatta ön-kayıt sistemine geçmiş, döviz işlemlerine sınırlama getirmiştir. **Dünya Bankası'nın İran ekonomisiyle ilgili olarak 2022 yılı Ekim ayında yaptığı değerlendirmeye göre; İran ekonomisi**, hidrokarbon, tarım ve hizmet sektörlerinin yanı sıra imalat ve finansal hizmetler de gözle görülür bir kamu varlığı ile karakterize edilmektedir. Petrol ihraç eden bir ülke için nispeten çeşitlendirilmiş olsa da, ekonomik faaliyet ve hükümet gelirleri halen petrol gelirlerine dayanmakta ve bu nedenle değişken/oynak yapıdadır. Beş yıllık yeni bir kalkınma planı hazırlanmaktadır. Önceki plan üç sütundan oluşmuştur: dirençli bir ekonominin geliştirilmesi, bilim ve teknolojiye ilerleme ve kültürel mükemmelliğin teşvik edilmesi. Öncelikleri arasında kamu iktisadi teşekkülleri ile finans ve bankacılık sektörlerinin reformu ve petrol gelirlerinin tahsisi ve yönetimi yer almıştır. Yaptırımlar ve emtia fiyatlarındaki dalgalanma dahil olmak üzere dış şoklar, 2019/20'de sona eren on yıllık bir durgunluğa neden olmuştur. Petrol ihracatındaki geniş daralma, hükümet maliyesi üzerinde önemli bir baskı oluşturmuş ve enflasyonu dört yıl üst üste %40'ın üzerine çıkarmıştır. Sürekli yüksek enflasyon, hane halkının satın alma gücünde önemli bir düşüşe yol açmıştır. Aynı zaman da, iş yaratma kapasitesi, işgücü piyasasına giren genç ve eğitilmiş büyük havuzu eritmek için yetersiz kalmıştır. Son iki yılda İran ekonomisi, salgın sonrası hizmetlerde toparlanma, artan petrol sektörü faaliyeti ve uyumlu politika eylemiyle desteklenerek toparlanmaya başlamıştır. Yurt içinde üretilen malların uluslararası fiyat rekabetine girmesine yardımcı olan döviz kurunun değer kaybetmesi ile ekonomisi yaptırımlara uyum sağlamıştır. Yaptırımlar altında ticaret, komşu ülkeler ve Çin'e doğru daha fazla yönelmiştir. Ayrıca, yaptırımlar nedeniyle yurtdışındaki çoğu varlığa erişilemez hale geldiğinden, uluslararası işlemleri halletmek için yerel para ile ticaret, takas ve diğer dolaylı ödeme kanalları giderek daha fazla kullanılır hale gelmiştir.

3. DIŞ TİCARET

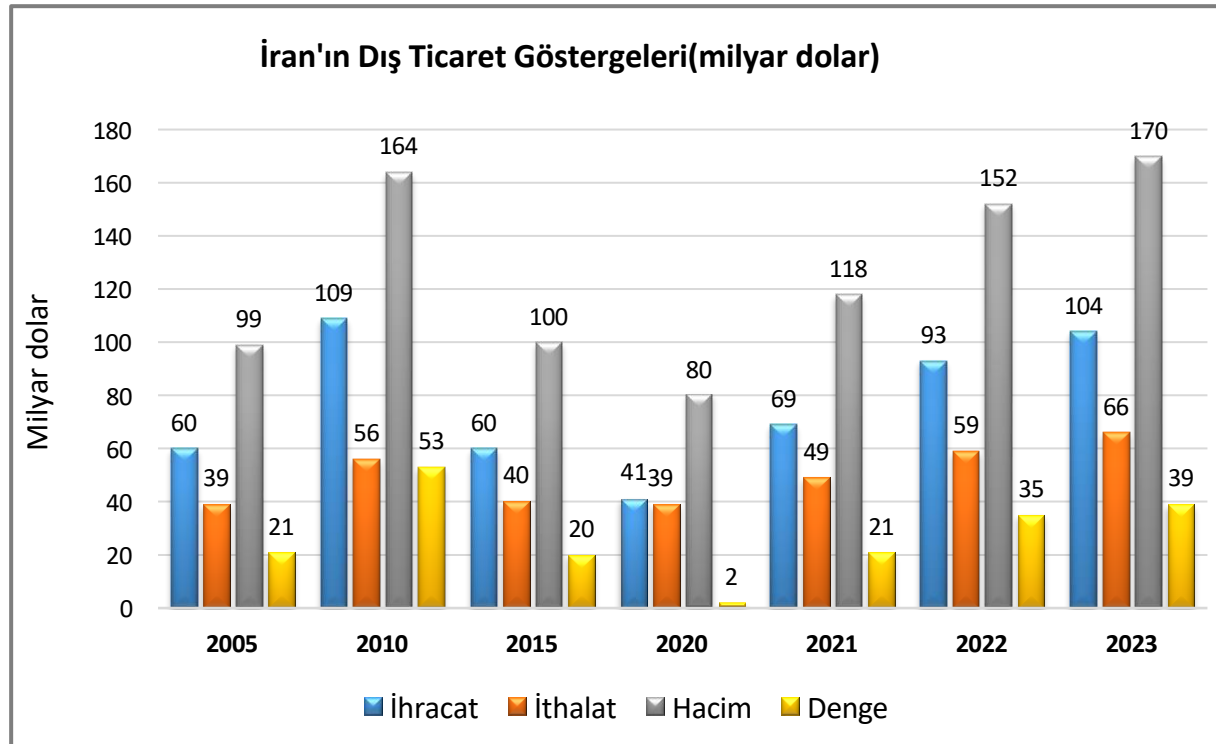
Genel Durum

İran'ın son yıllarda izlediği dıőa açılma politikaları ve (1996 yılı Haziran ayında üyelik başvurusunu yaptığı) Dünya Ticaret Örgütü'ne (DTÖ) üyelik hedefi doğrultusunda birçok ürünün ithalatında uygulanan tarife dış engeller kaldırılmış ve birçok yasaklı ürünün ithalatına izin verilmiştir. Üyelik başvurusu kapsamında 2005 yılı Mayıs ayında DTÖ bünyesinde kurulan çalışma komitesi (workingparty) henüz toplanmamıştır.

Yerli sanayiye korumak amacıyla ithalatta uygulanan yüksek Ticari Kazanç Vergisi uygulaması ise 21 Mart 2005 tarihinde kaldırılmıştır. Ancak, yerli sanayi korumak amacıyla bazı temel sanayi dallarında (tekstil, otomotiv vb.) ithalatta uygulanan gümrük vergisi oranları yüksek tutulmaktadır. (Ticaret, Sanayi ve Maden Bakanlığı)İran'ın dış ticareti yıllar içinde yaptırımlara bağlı olarak önemli dalgalanmalar yaşamaktadır. Yaptırımların siyasi, askeri ve ticari boyutları bulunmaktadır. İran'a yönelik olarak BM gibi uluslararası kuruluşlar, Avrupa Birliđi (AB) gibi ulus üstü kuruluşlar, İsrail ve ABD gibi ülkeler tarafından muhtelif yaptırımlar uygulanmıştır.

Korumacı Ekonomi: İran, zengin petrol, doğalgaz ve maden rezervleriyle dikkat çekmesine rağmen uluslararası alanda karşılaştığı sorunlardan dolayı bu potansiyelinden yararlanmaktadır. Ülkedeki ekonomik durum genel bağlamda korumacı ve devletçi bir görünüm arz etmektedir. İran özel sektörü ülke ekonomisinin yalnızca %20'sini temsil etmektedir. Özel sektör ekonomiye hâkim olan devlet ve yarı-devlet şirketleri ve bonyad olarak bilinen dini vakıflarla rekabet etmekte yetersiz kalmaktadır. Yerli malların kalitesi düşük olup yabancı ürünlere karşı zorlukla rekabet edebilmektedir

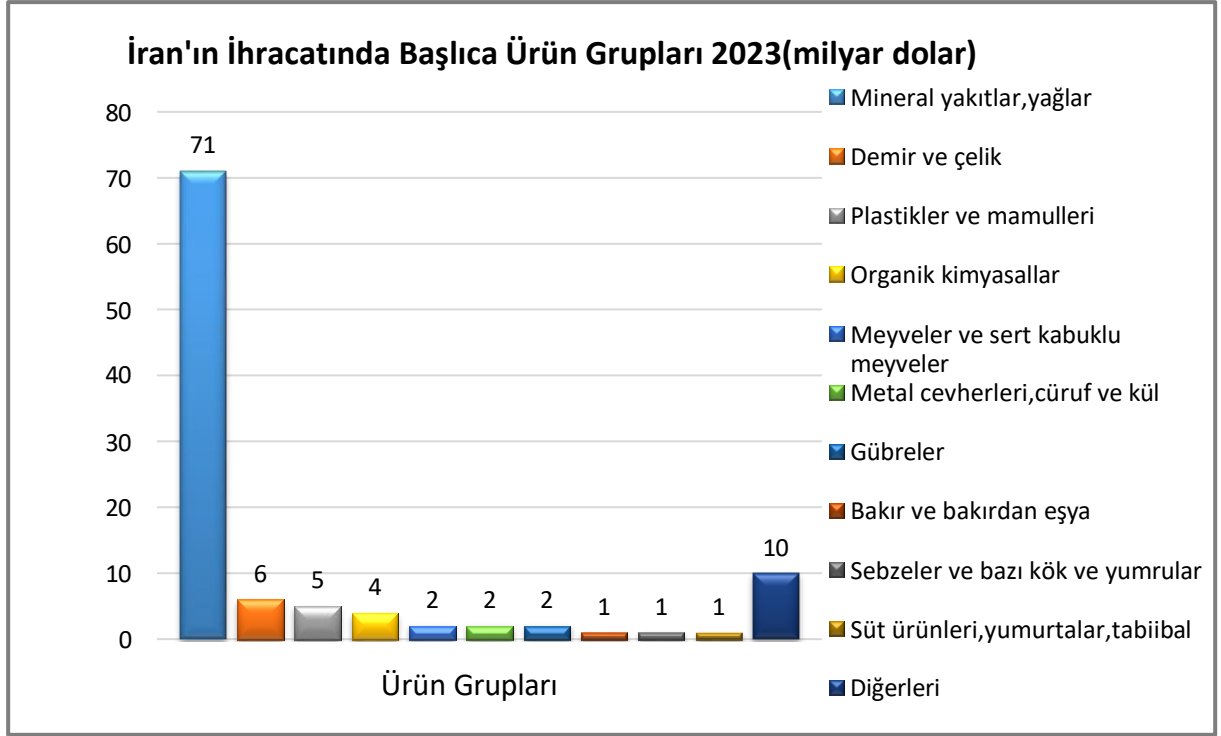
Dış Ticareti

Kaynak:Trademap/İran-directdata(10.12.2024)

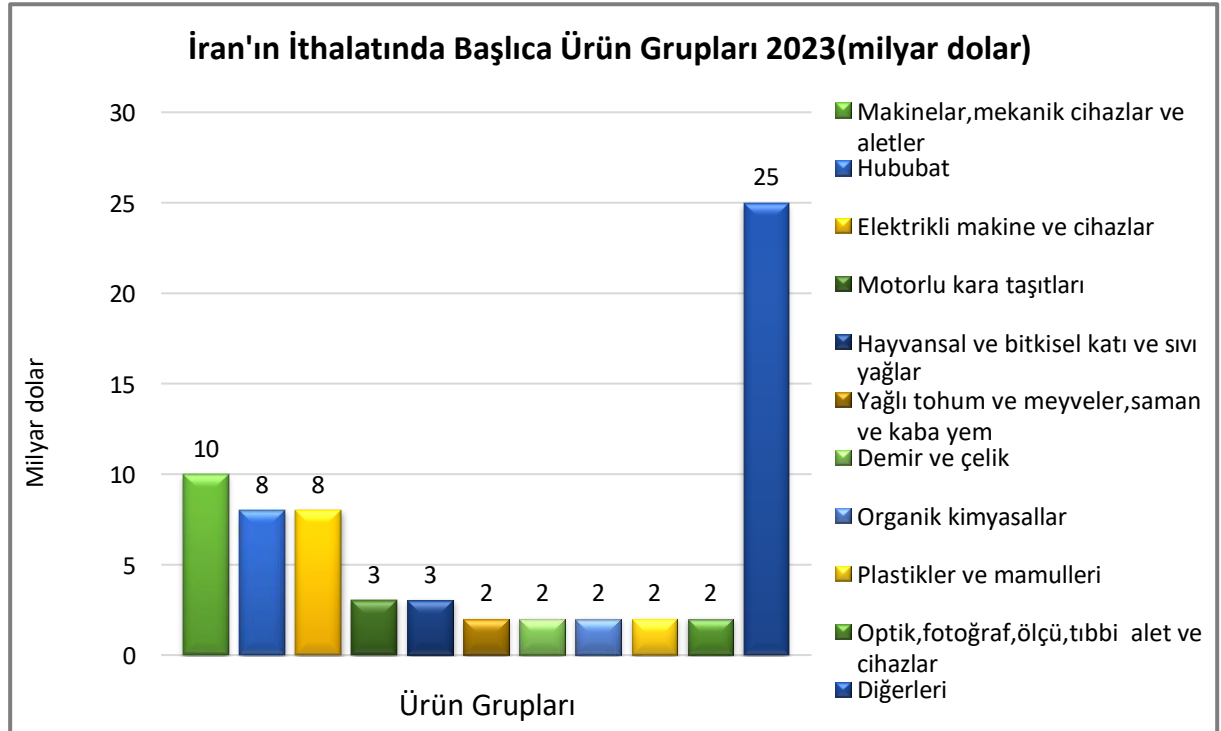
İran'ın dış ticaret verileri 2015 sonrası toparlanma sürecine girdiğini göstermektedir özellikle 2022 ve 2023 de ki ihracat artışı Çin ve Asya pazarlarıyla olan ilişkilerin güçlendiğini ve ambargo bypass mekanizmalarının geliştiğini göstermektedir.

İhracat

Kaynak:Trademap/İran-directdata

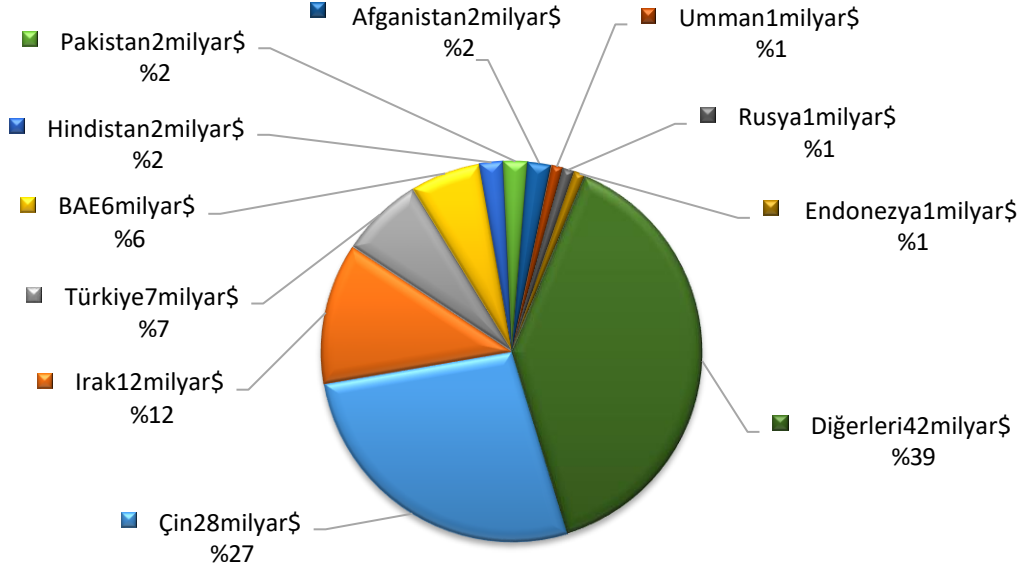
İthalat

Kaynak:Trademap/İran-directdata

İhracat

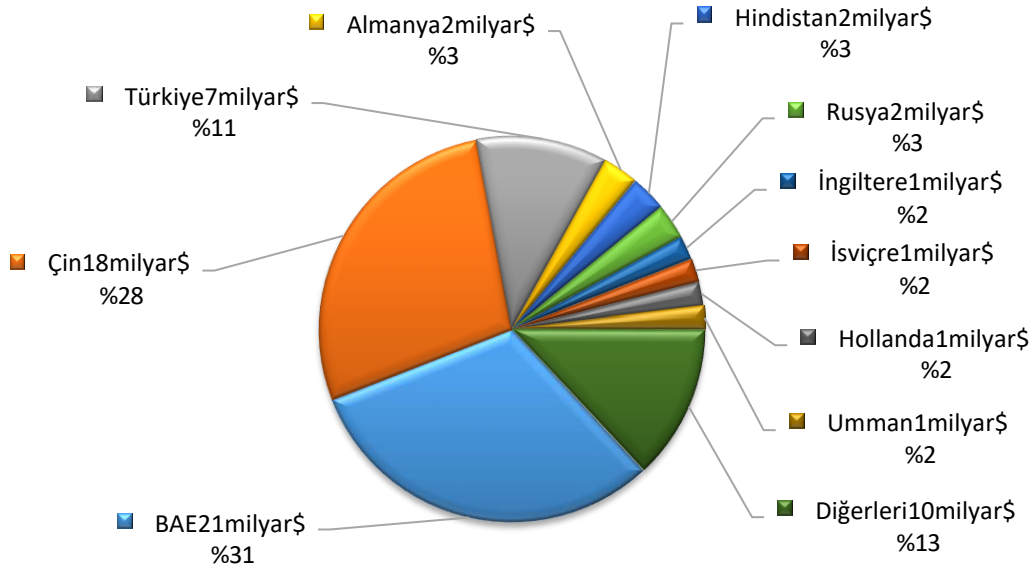
İran'ın Ükelere Göre İhracatı 2023(milyar dolar,%pay)

Kaynak:Trademap-mirrordata/İran

İthalat

İran'ınÜkelereGöreİthalatı2023(milyar dolar,%pay)

Kaynak:Trademap-mirrordata/İran

4.DOĞRUDAN YABANCI YATIRIMLAR

Doğrudan Yabancı Yatırımların Görünümü

Ülkedeki rejim değişikliği sonrasında çiftliklerin, şirketlerin ve bankaların devletleştirildiği ve yabancı sermayenin yasaklandığı İran’da, 4.ve5. Beş Yıllık Kalkınma Plânları ile birlikte yatırım ortamı iyileştirilerek yabancı sermaye girişinin önü açılmıştır.

Kasım 1985’den beri yapılan bazı temel düzenlemeler kapsamında; yabancı şirketlerin İran’da pazarlama ve satış ofisi açmalarına izin verilmiş; 1993 yılında Serbest Bölgeler Kanunu, Haziran 2002’de ise yeni Yabancı Yatırımı Teşvik ve Koruma Kanunu (FIPPA) yürürlüğe girmiştir.

FIPPA ile devletin kararları doğrultusunda ortaya çıkabilecek şirket zararları ile ana sermaye ve kârların yurt dışına transferi devlet garantisi altına alınmıştır.

Yeni Kanun kapsamında yabancı sermayenin bir İran şirketi ile ortaklığı belli bir yüzde ile sınırlandırılmamış, yabancı sermayenin ülkeye giriş ve çıkışında serbest piyasa kurunun geçerli olması garanti altına alınmış, yabancı şirketler için vergiler %60’lardan %20’lere indirilmiş, ayrıca yatırım yapılan bölgelere göre 10–15 yıllık vergi muafiyeti dönemleri öngörülmüştür.

Diğer taraftan, yatırımın İranlı bir ortakla gerçekleştirilmesi halinde yatırımın mahiyetine göre %80’ine varan oranlarda İran yatırım mallarının ithalatı, gümrük vergisinden muaf tutulmuştur. Yaklaşık 510 dolar civarındaki işçi maliyetlerinin 440 dolara kadar olan bölümü vergiden muaf, bu sınırı aşan kısmı ise %10 vergiye tabidir. (İran Yatırım Ajansı)

İran’da yatırımlara verilen önemli teşvikler olmasına rağmen; uygulamada bürokrasinin ağır işlemesi, merkez/yerel kurumlar arasında koordinasyon bulunmaması, muafiyetlerden yararlanılması gibi etkenler yatırımın hayata geçirilmesi konusunda güçlüklerle yol açmaktadır. Çalışma ve oturma izni alınmasına yönelik prosedürün uzunluğu firmaları zaman bakımından zorlamaktadır.

İran’a yapılan hazır giyim ihracatını zorlaştıran 9 Ekim 2016 tarihli “İran’da Konfeksiyon Ürünleri Satışı Yapan Şirketler İçin Düzenleme Genelgesi” uyarınca, İran’a hazır giyim ihracatı yapmak isteyen yabancı firmaların öncelikle İran’da %20 üretim yapması, bu üretimi zaman içinde belli bir planda artırması ve üretimlerinin %50 ’sini ihraç etmesi gibi koşulları karşılaması gerekmektedir.

İran, 2023 yılında 1,4 milyar dolar tutarında doğrudan yabancı yatırım çekmiştir. (UNCTAD)

Türkiye'nin 2021 yılı itibarıyla yurtdışında gerçekleştirdiği yaklaşık 47 milyar dolar değerindeki doğrudan yatırım stokunda İran'ın payı 135 milyon dolardır. Öte yandan, yine 2021 yılı itibarıyla yurt dışından Türkiye'ye gelen yaklaşık 130 milyar dolar değerindeki doğrudan yatırım stokunda ise İran'ın payı 31 milyon dolardır. (TCMB-2023)

İran;

- 2021 yılı insani gelişmişlik endeksine göre 191 ülke arasında 76.sıradadır. (BM-2025)
- 2023 yıl ekonomik serbestlik endeksine göre 176 ülke arasında 169. sıradadır. (The Heritage Foundation-2025)
- Küresel rekabetçilik açısından 2019 yılı verilerine göre 141 ülke arasında 99. sıradadır. (World Economic Forum-2025)

Serbest Bölgeler

Serbest ticaret bölgeleri ve özel ekonomik bölgeler, Cumhurbaşkanlığına bağlı Yüksek Konsey (High Council of Special Economic&FreeTradeZone) Genel Sekreterliği tarafından yönetilmektedir.

1-Serbest Ticaret-Sanayi Bölgeleri: İran'da Queshm, Chabahar, Aras, Anzali, Arvand, Kish ve Maku olmak üzere 7 serbest ticaret-sanayi bölgesi bulunmaktadır.

Yabancı sermayenin teşviki amacıyla tasarlanan Serbest Ticaret Bölgelerinde yabancılara %100 sermaye/mülkiyet hakkı, 20 yıl vergi muafiyeti ve vize kolaylıkları tanınmakta, ayrıca elde edilen karlar serbestçe transfer edilebilmektedir.

2-Özel Ekonomik Bölgeler: İran'ın iç bölgelerinde yer alan Özel Ekonomik Bölgeler (Special Economic Zones), yatırımcılara daha cazip yatırım ve altyapı koşulları sunmaktadır. İran'da toplam 22 adet Özel Ekonomik Bölge bulunmaktadır.

İran'daki Başlıca Serbest Ticaret Bölgeleri

İran'da faaliyet gösteren başlıca serbest ticaret bölgeleri şunlardır:

1. **Kish Adası (Kish FTZ)** – Hürmüzgan Eyaleti'nde yer alan bu bölge, turizm ve hizmet sektöründe önemli bir merkezdir.
2. **Qeshm Adası (Qeshm FTZ)** – Hürmüzgan Eyaleti'nde bulunan bu bölge, enerji, turizm ve lojistik alanlarında faaliyet göstermektedir.
3. **Çabahar (Chabahar FTZ)** – Sistan ve Belucistan Eyaleti'nde yer alan bu bölge, Hint Okyanusu'na açılan tek İran limanı olup, transit ticaret için stratejik bir konumdadır.
4. **Aras (Aras FTZ)** – Doğu Azerbaycan Eyaleti'nde bulunan bu bölge, Türkiye ve Azerbaycan sınırına yakınlığıyla dikkat çeker.
5. **Enzeli (Anzali FTZ)** – Gilan Eyaleti'nde yer alan bu bölge, Hazar Denizi kıyısında bulunur ve deniz ticareti açısından önemlidir.
6. **Arvand (Arvand FTZ)** – Huzistan Eyaleti'nde bulunan bu bölge, Abadan ve Hürremşehr şehirlerini kapsar.
7. **Maku (Maku FTZ)** – Batı Azerbaycan Eyaleti'nde yer alan bu bölge, Türkiye sınırına yakınlığıyla öne çıkar.
8. **İmam Humeyni Uluslararası Havalimanı (IKIA FTZ)** – Tahran Eyaleti'nde bulunan bu bölge, hava kargo ve lojistik hizmetleri için önemlidir.

İran SSB'leri İran'ın sınır bölgelerinde ve deniz yolları üzerinde kurulmuş olup, bölgedeki pazarlara yakın konumlarıyla dikkat çekmektedir. Bu durum bölgelerin dış ticaret potansiyellerini de beraberinde getirmektedir. Ayrıca, İran'da bulunan serbest sanayi ticaret bölgelerin ülkemizdeki uygulamadan farklı olarak geri kalmış bölgelerin kalkınması amacı bulunduğundan dolayı İran

pazarına da mal satışına izin verilmektedir.

Türkiye-İran Ticaretinde Serbest Bölgelerin Rolü

Özellikle **Maku**, **Aras** ve **Arvand** serbest bölgeleri, Türkiye ile İran arasındaki ticaretin artırılmasında stratejik öneme sahiptir. Bu bölgeler, sınır ticareti, lojistik ve sanayi yatırımları için cazip fırsatlar sunmaktadır.

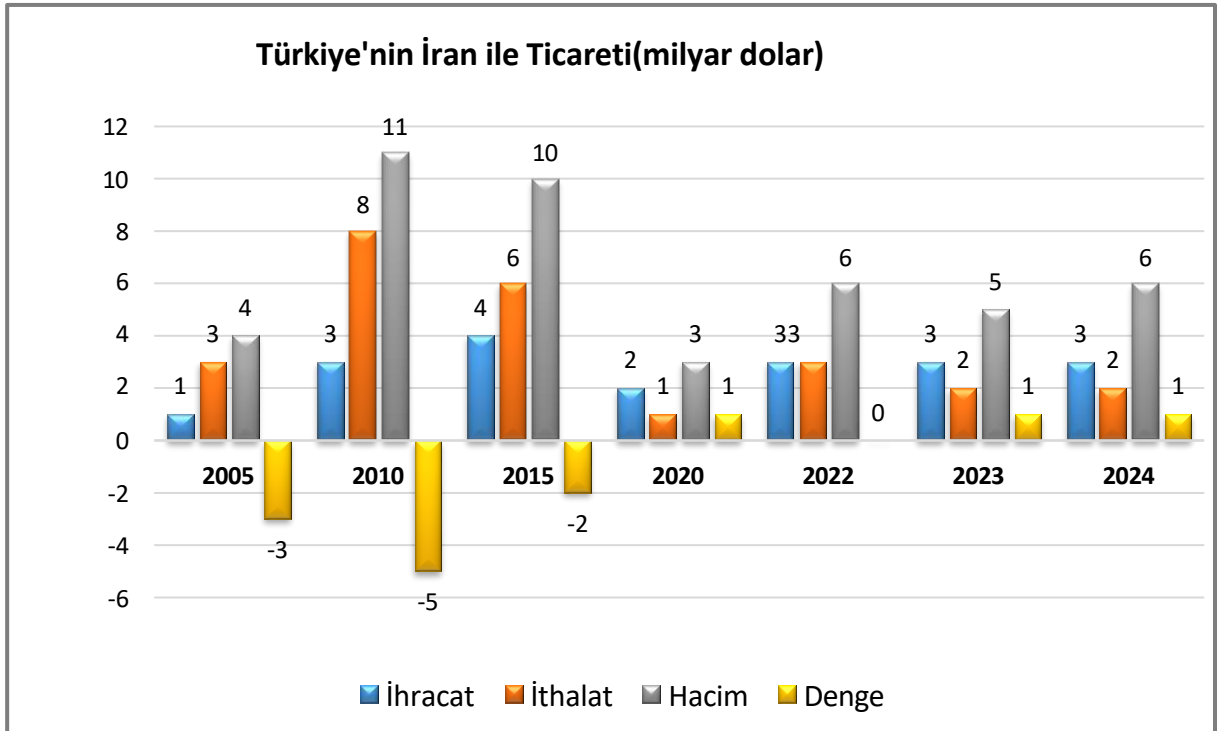
Turizm ve Seyahat Hizmetleri

İran ile Türkiye arasında vize serbestisi ve kültürel yakınlık, Türkiye'nin İran'a yönelik turizm ve seyahat hizmetleri ihracatında önemli fırsatlar sunmaktadır. Farklı model ve projeler ile İran'a yönelik hizmet ihracatımız her zaman gelişmeye müsaittir.

Eğitim Hizmetleri

Yurtdışında öğrenim görmek isteyen İranlı öğrenciler için Türkiye ilk akla gelen ülkelerdendir. İranlı öğrencilerin taleplerine uygun lisans, yüksek lisans, sertifika, uzaktan eğitim, dil kursları vs. kurgulanması İran'a yönelik eğitim hizmetleri ihracatımızı çeşitlendirerek geliştireceği değerlendirilmektedir.

5.TÜRKİYE ile TİCARET

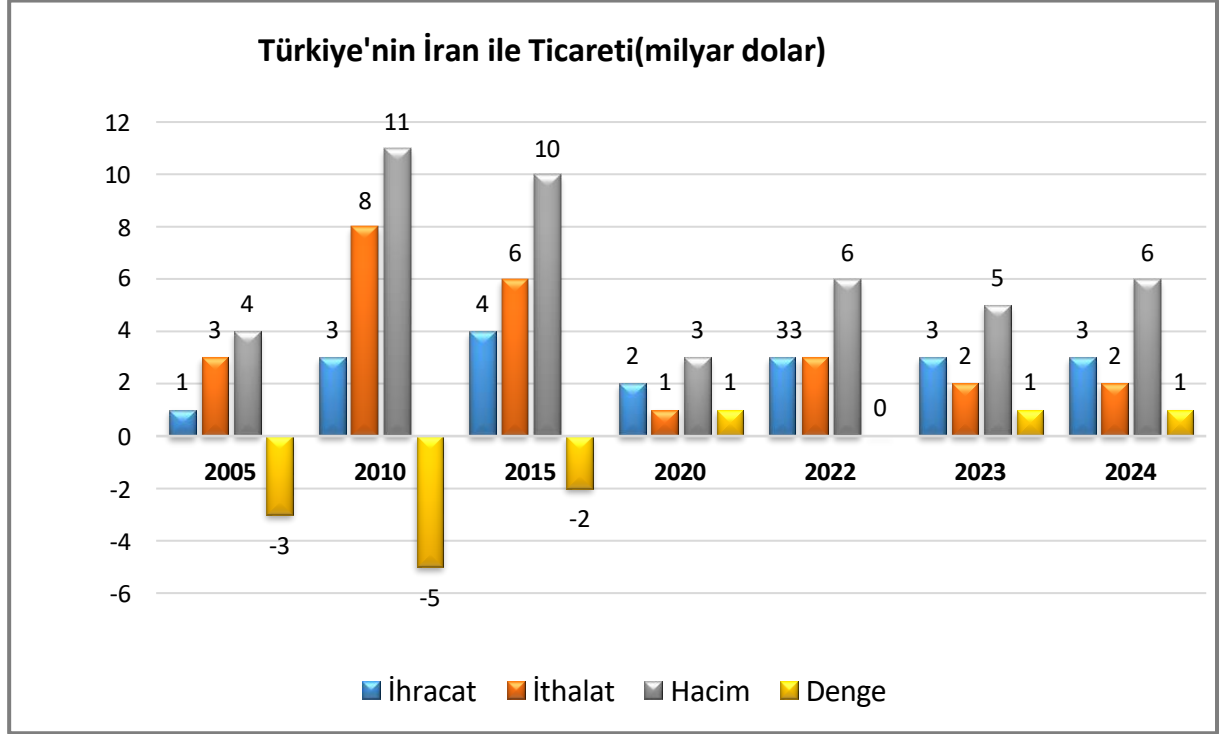

Kaynak:Trademap/Türkiye-directdat

2024 yılında;

-İran'a ihracatımız bir önceki yıla göre az miktarda (%0,5) azalmış olmakla birlikte, en çok ihracat yapılan 22. ülke olmuştur.

-Ülkeden ithalatımız ise bir önceki yıla göre %13 artmış olup, ülkeler sıralamasında 28.sırada yer almıştır.

Kaynak:Trademap/Türkiye-directdata

2024 yılında;

-İran'a ihracatımız bir önceki yıla göre az miktarda (%0,5) azalmış olmakla birlikte, en çok ihracat yapılan 22. ülke olmuştur.

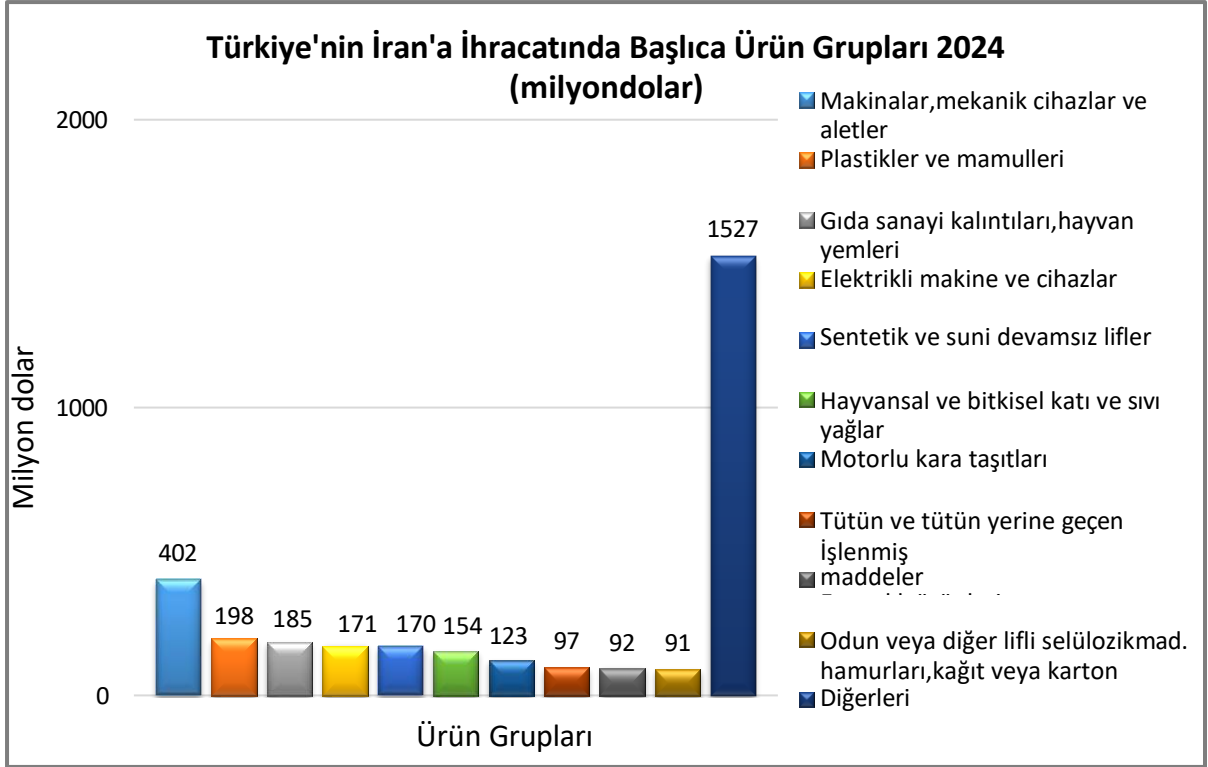
-Ülkeden ithalatımız ise bir önceki yıla göre %13 artmış olup, ülkeler sıralamasında 28.sırada yer almıştır.

Tarımsal Ticaretin Rolü

2023 yılında Türkiye ile İran arasındaki ticaret hacminin %16,6'sı tarımsal ürünlerden oluşmuştur. 2024 yılının ilk 10 ayında tarımsal ticaret hacmi, bir önceki yılın aynı dönemine göre yaklaşık %30 artarak 854 milyon dolara ulaşmıştır.

Orta Vadeli Hedefler ve İşbirliği

Her iki ülke, ticaret hacmini orta vadede 30 milyar dolara çıkarmayı hedeflemektedir. Bu doğrultuda, Karma Ekonomik Komisyonu'nun 29. dönem toplantısında ticaret, gümrük, tarım, yatırım, finans, ulaştırma ve turizm sektörlerinde işbirliğinin artırılması konusunda mutabakata varılmıştır.

Kaynak:Trademap/Türkiye-directdata

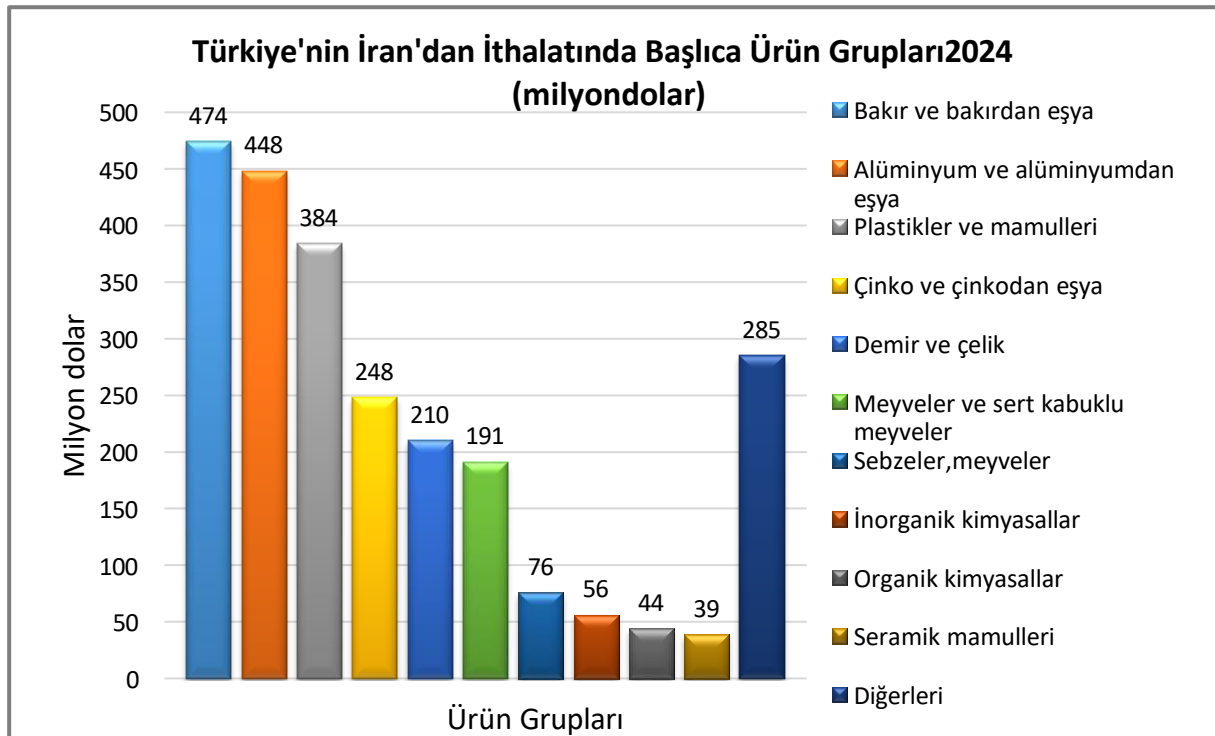
Türkiye'nin ihracatı Ülkemizin İran'a ihracatında yaklaşık %28 pay ile makineler ve parçaları ilk sırada gelmektedir. Özellikle iç üretimini ve kendine yeterliliğini artırmak isteyen İran devamlı surette üretim ekipmanlarına ve makine, makine aksamı, yedek parçaları ve motorlu taşıt parçalarına ihtiyaç duymaktadır. Plastikler ve çeşitli kimyasal ürünler %24 ile ikinci sıradadır. Önemli bir petrokimya ürünleri üreticisi ve ihracatçısı olan İran hem iç tüketimi için hem de ihracatında yararlanmak üzere ülke içinde üretmediği yarı mamül plastik ve kimyevi ürünler ve kimyasal ajan maddelerin bazılarını ülkemizden ithal etmektedir. Ülkemizdeki modern makine ve üretim teknikleri ile üretilen dünya standartlarında kimyasal ürünler bir petrokimya ülkesi olan İran'da pazar bulabilmektedir. Tarım ürünleri %11 payla üçüncü sıradadır. 2022 yılında özellikle İran iç piyasasındaki arz açığını kapatmak ve fiyat artışlarını engellemek amacıyla ülkemizden 126 milyon dolar bitkisel yağ, tavuk eti ve yumurta ithal etmiştir. Diğer taraftan, İran'daki süt tozu açığının ithalat ile kapatılması için İran devlet ticaret şirketinin Türk bir şirket ile anlaştığı son dönemde basına yansımıştır. İran için işlenmiş tarım ürünleri ithalatında Türkiye ilk akla gelen ülkelerdendir.

Türkiye'nin Diğer Ülkelere Göre İran ile Ticari İlişkilerindeki Avantajları

- Komşu ülke olması sebebiyle kolay erişim ve ucuz taşıma maliyeti
- İki ülke arası turistik seyahatlerin getirdiği yakınlık hissi
- Türkiye'nin bazı kesimlerce iktisadi ve kültürel bakımdan model olarak görülmesi
- Türkiye'nin küresel ekonomi ile entegre olması ve dünya standartlarında üretim yapması

- İran pazarında Türk malının kaliteli olduğu yönünde kesin algı
- Tahran Ticaret Müşavirliği / Aralık 2023 4 of 4 İran sermayeli pek çok şirketin Türkiye’de faaliyet göstermesinin getirdiği network
- İran’ın ambargolar sebebiyle dünya standartlarında mal bulmasının zor olması (Avrupa, Amerikan veya müttefik ülkelerinin İran’la iş yapmaktan kaçınması), bu boşluğun Türk şirketlerce doldurulabileceği
- Türklere duyulan yakınlık hissi sebebiyle ticaret yapmaya da istekli olunması (mesela eşit şartlar olduğunda Çinlilere ve Ruslara tercih edilmesi)
- Ülkede yaşayan Türk dili konuşan nüfusun muteber olanlarından ticaret ve network kurma için istifade edilebilmesi
- İran toplumunun yerleşmiş tüketim alışkanlıklarının bilinmesi ve nisbeten gelişmiş İran—sanayisinin devamlı talebinin tanınması

Türkiye’nin İran’dan İthalatında Başlıca Ürünler

Kaynak: Trademap/Türkiye-directdata

EKLER:**EK-1: İran'ın İhracatında Başlıca Ürünler (1.000dolar)**

Sıra	GTİP	ÜRÜNLER (ilk 15)	2021	2022	2023	Pay(%, 2023)	Değişim(%, 2022-2023)
TOPLAMİHRACAT(Diğerleriyle)			69495784	93458233	104487285	100	11,8
1.	2709	Ham petrol	19511060	32988793	40285896	38,6	22,1
2.	2711	Petrol gazları ve diğer gazlı hidrokarbonlar	6012341	8711011	15450828	14,8	77,4
3.	2710	Petrol yağları ve bitümenli minerallerden elde edilen yağlar	9644426	13710918	12087757	11,6	-11,8
4.	3901	Etilenpolimerleri(ilk şekillerde)	4429309	4241823	2990943	2,9	-29,5
5.	2905	Asiklik alkoller ve bunların halojenlenmiş, sülfolanmış, nitrolanmış veya nitrozalanmış türevleri	2574829	2763448	2562247	2,5	-7,3
6.	2713	Petrol koku, petrol bitümeni ve petrol yağlarının veya bitümenli minerallerden elde edilen Yağların diğer kalıntıları	1019068	1703534	2172024	2,1	27,5
7.	7207	Demir veya alaşımsız Çelikten yarı mamuller	2646162	2077176	2053993	2	-1,1
8.	7206	Külçe veya diğer ilk şekillerde demir ve alaşımsız çelik(72.03 Pozisyonuna giren demir hariç)	1459002	1810277	1725796	1,7	-4,7
9.	2601	Demir cevherleri ve konsantreleri	315 392	637 457	1583461	1,5	148,4
10.	3102	Azotlumineral veya Kimyasal gübreler	1408854	2869000	1532795	1,5	-46,6
11.	7214	İnşaat demiri	1198846	1201603	1006215	1	-16,3
12.	7403	Rafine edilmiş bakır ve Bakır alaşımları(ham)	1285575	1195309	976 740	0,9	-18,3
13.	2707	Yüksek sıcaklıkta taş kömürü katranının damıtılmasından elde Yağlar ve diğer ürünler	238 428	783 297	818 024	0,8	4,4
14.	7601	İşlenmemiş alüminyum	625 835	1010465	634 496	0,6	-37,2
15.	0802	Diğer kabuklu meyveler (taze/kurutulmuş) (kabuğu çıkarılmış/soyulmuş)	1162057	491 043	567 820	0,5	15,6

Kaynak:Trademap-/İran-directdata

EK-2:İran'ın İthalatında Başlıca Ürünler (1.000dolar)

Sıra	GTİP	ÜRÜNLER (İlk 15)	2021	2022	2023	Pay (%, 2023)	Değişim(%, 2022-2023)
TOPLAM İTHALAT (Diğerleriyle)			48986643	58922123	65555454	100	11,3
1.	1005	Mısır	3140356	3442144	3646182	5,6	5,9
2.	8517	Telefon cihazları, ses, görüntü veya diğer bilgileri almaya veya vermeye mahsus diğer cihazlar	4383422	3784199	3535800	5,4	-6,6
3.	1201	Soya fasulyesi	1509648	1661868	2036698	3,1	22,6
4.	1001	Buğday ve mahlut	1862191	2194438	1519241	2,3	-30,8
5.	1006	Pirinç	628 023	2263890	1382440	2,1	-38,9
6.	1512	Ayçiçeği, aspir, pamuk tohumu yağları ve bunların fraksiyonları (kimyasal olarak değiştirilmemiş)	1301169	1182574	1272025	1,9	7,6
7.	8708	Karayolu taşıtları için aksam ve parçalar	554 967	894 293	1270866	1,9	42,1
8.	7108	Altın (platin kaplamalı altın dahil) (işlenmemiş veya yarı işlenmiş ya da pudra halinde)	0	0	1223471	1,9	0
9.	1003	Arpa	927 885	791 016	1088171	1,7	37,6
10.	2304	Soya fasulyesi yağı Üretiminden arta kalan küspe ve katı atıklar	1418798	632 571	1032595	1,6	63,2
11.	8701	Traktörler	430 124	1480577	941 524	1,4	-36,4
12.	8471	Otomatik bilgi işlem mak. Bunlara ait birimler; manyetik veya optik okuyucular,verileri koda dönüştüren ve işleyen mak.	580 376	692 031	787 317	1,2	13,8
13.	3004	Tedavide veya korunmada kullanılmak üzere hazırlanan ilaçlar (dozlandırılmış)	834 263	629 487	782 989	1,2	24,4
14.	8414	Hava veya vakum pompaları, hava veya diğer gaz kompresörleri,fanlar, aspiratörü olan havalandırmaya mahsus davlumbazlar	485 384	561 738	724 181	1,1	28,9
15.	9018	Tıpta, cerrahide, dişçilikte ve veterinerlikte kullanılan alet ve cihazlar	606 012	530 926	688 701	1,1	29,7

Kaynak:Trademap/İran-directdata

EK-3:İran'ın Ülkelere Göre İhracatı (1.000 dolar)

Sıra	Ülkeler (İlk 15)	2021	2022	2023	Pay(%,2023)	Değişim(%, 2022-2023)
	TOPLAM İHRACAT (Diğerleriyle)	69 495 784	93 458 233	104 487 285	100	11,8
1.	Çin	18 360 747	25 641 560	28 292 975	27,1	10,3
2.	Irak	8 108 151	7 335 136	12 035 368	11,5	64,1
3.	Türkiye	4 802 460	5 777 223	7 066 765	6,8	22,3
4.	BAE	3 821 388	6 372 760	6 091 343	5,8	-4,4
5.	Hindistan	1 726 008	1 887 791	2 377 454	2,3	25,9
6.	Pakistan	1 122 435	1 361 593	1 973 301	1,9	44,9
7.	Afganistan	1 800 539	1 644 535	1 762 052	1,7	7,1
8.	Umman	541 815	1 125 743	1 232 432	1,2	9,5
9.	Rusya	599 013	691 205	909 707	0,9	31,6
10.	Endonezya	1045795	936 496	705 749	0,7	-24,6
11.	Azerbaycan	378 726	462 251	558 396	0,5	20,8
12.	Ermenistan	272 834	369 711	493 869	0,5	33,6
13.	Türkmenistan	286 298	434 529	462 131	0,4	6,4
14.	Tayland	754 759	752 048	428 104	0,4	-43,1
15.	Özbekistan	372 462	290 892	344 834	0,3	18,5

Kaynak:Trademap/İran-directdata

EK-4:İran'ın Ülkelere Göre İthalatı (1.000 dolar)

Sıra	Ülkeler (İlk 15)	2021	2022	2023	Pay(%,2023)	Değişim(%, 2022-2023)
TOPLAM İTHALAT (Diğerleriyle)		48 986 643	58922 123	65 555 454	100	11,3
1.	BAE	14 981 120	1 8013 628	20 569 668	31,4	14,2
2.	Çin	11 273 578	15 556 580	18 335 374	28	17,9
3.	Türkiye	5 128 055	6 083 780	6 900 852	10,5	13,4
4.	Almanya	1 896 199	1 887 086	2 289 280	3,5	21,3
5.	Hindistan	1 519 384	2 737 007	2 165 061	3,3	-20,9
6.	Rusya	1 451 661	1 525 450	1 849 364	2,8	21,2
7.	İngiltere	1 179 128	948 344	1 295 030	2	36,6
8.	İsviçre	1 644 001	1 177 821	1 044 933	1,6	-11,3
9.	Hollanda	875 667	904 174	1 000 572	1,5	10,7
10.	Umman	508 414	759 082	955 897	1,5	25,9
11.	Hong Kong	416 961	462 194	858 260	1,3	85,7
12.	İtalya	669 658	721 909	773 217	1,2	7,1
13.	G. Kore	592 094	728 824	711 280	1,1	-2,4
14.	Malezya	455 024	631 530	639 862	1	1,3
15.	Pakistan	242 879	939 206	635 883	1	-32,3

Kaynak:Trademap/İran-directdata

Ek-5:Türkiye'nin İran'a İhracatında Başlıca Ürünler (1.000dolar)

Sıra	GTİP	ÜRÜNLER (İlk 15)	2022	2023	2024	Pay(%,2024)	Değişim(%, 2023-2024)
TOPLAMİHRACAT(Diğerleriyle)			3068842	3225687	3210410	100	-0,5
1.	2304	Soya fasulyesi yağı Üretiminden arta kalan küspe ve katı atıklar	217	71804	178 774	5,6	149
2.	1512	Ayçiçeği, aspir, pamuk tohumu yağları ve bunların fraksiyonları (kimyasal Olarak değiştirilmemiş)	16759	1274	133 200	4,1	10355,3
3.	2401	Yaprak tütün ve tütün döküntüleri	41407	25253	91397	2,8	261,9
4.	4703	Sodali eyasülfatlı kimyasal odun hamuru	80684	90673	89400	2,8	-1,4
5.	3004	Tedavide veya korunmada kullanılmak üzere hazırlanan ilaçlar (dozlandırılmış)	74321	77589	83296	2,6	7,4
6.	0407	Kuş ve kümes hayvanlarının kabuklu yumurtaları	8161	27050	69818	2,2	158,1
7.	4811	Kağıt, karton,selüloz vatka Ve selüloz liften tabakalar	59986	66147	68688	2,1	3,8
8.	8708	Kara yolu taşıtları için aksam ve parçalar	90297	65205	65985	2,1	1,2
9.	3906	Akrilik polimerleri (ilk şekillerde)	42081	41546	44376	1,4	6,8
10.	1805	Kakao tozu (ilave şeker/diğer tatlandırıcı maddeler içermeyen)	32284	45209	42418	1,3	-6,2
11.	2608	Çinko cevherleri ve konsantreleri	64169	58578	42037	1,3	-28,2
12.	3402	Yıkama, temizleme müstahzarları (sabunlar hariç)	28078	34148	41477	1,3	21,5
13.	3302	Sanayide ve içecek imalinde ham madde veya koku verici Maddeler ve karışımlar	28382	39347	39680	1,2	0,8
14.	8536	Gerilimi 1000 voltu Geçmeyen elektrik devresi teçhizatı (anahtarlar, röleler,sigortalar,fişler, kutular vb)	53622	42945	39631	1,2	-7,7
15.	5603	Dokunmamış mensucat (emdirilmiş, sıvanmış, kaplanmış veya lamine Edilmiş olsun olmasın)	32184	33206	39184	1,2	18

Kaynak:Trademap/Türkiye-directdata

Ek-6: Türkiye'nin İran'dan İthalatında Başlıca Ürünler (1.000 dolar)

Sıra	GTİP	ÜRÜNLER (İlk 15)	2022	2023	2024	Pay (%, 2024)	Değişim(%, 2023-2024)
TOPLAMİTHALAT(Diğerleriyle)			3353808	2180642	2454369	100	12,6
1.	7601	İşlenmemiş alüminyum	776 547	375 472	422 867	17,2	12,6
2.	3901	Etilenpolimerleri (ilk şekillerde)	340 609	263 835	291 197	11,9	10,4
3.	7901	İşlenmemiş çinko	370 097	263 290	246 484	10	-6,4
4.	7403	Rafine edilmiş bakır ve bakır alaşımları (ham)	249 155	106 953	223 176	9,1	108,7
5.	7408	Bakır teller	164 170	129 253	157 926	6,4	22,2
6.	0802	Diğer kabuklu meyveler (taze/kurutulmuş) (kabuğu çıkarılmış/soyulmuş)	52005	74159	141 804	5,8	91,2
7.	7202	Ferroalyajlar	55246	52214	74487	3	42,7
8.	7404	Bakır döküntü ve hurdaları	65809	37687	59946	2,4	59,1
9.	7214	İnşaat demiri	51207	37853	53626	2,2	41,7
10.	7207	Demir veya alaşımsız çelikten yarı mamuller	73094	77997	52412	2,1	-32,8
11.	3903	Stirenpolimerleri(ilk şekillerde)	41782	27784	45610	1,9	64,2
12.	6907	Cilasız veya sırsız Seramikten döşeme veya kaplama karoları ve Kaldırım taşları,mozaik küpler vb.	26617	34491	38101	1,6	10,5
13.	2009	Meyve ve sebze suları	13924	30047	34902	1,4	16,2
14.	2008	Yer fıstığı ve diğer kabuklu yemiş ve meyve konserveleri	6148	10680	30039	1,2	181,3
15.	2712	Vazelin, parafin,petrol mumu, yağlı mum, ozakerit, linyit mumu, turb mumu vb.	52451	36409	27937	1,1	-23,3

Kaynak:Trademap/Türkiye-directdata

2023 VAN İRAN TOPLAM İHRACAT VE İTHALAT VERİLERİ

AY	İHRACAT	İTHALAT
OCAK	1.468.926	924.427
ŞUBAT	1.149.932	1.153.140
MART	1.162.636	2.280.870
NİSAN	309.152	2.376.008
MAYIS	943.058	1.841.193
HAZİRAN	835.907	902.635
TEMMUZ	1.493.617	1.674.482
AĞUSTOS	1.397.375	895.719
EYLÜL	1.107.449	1.185.120
EKİM	1.356.539	1.259.887
KASIM	2.059.842	873.570
ARALIK	1.905.052	648.144

Kaynak: TÜİK

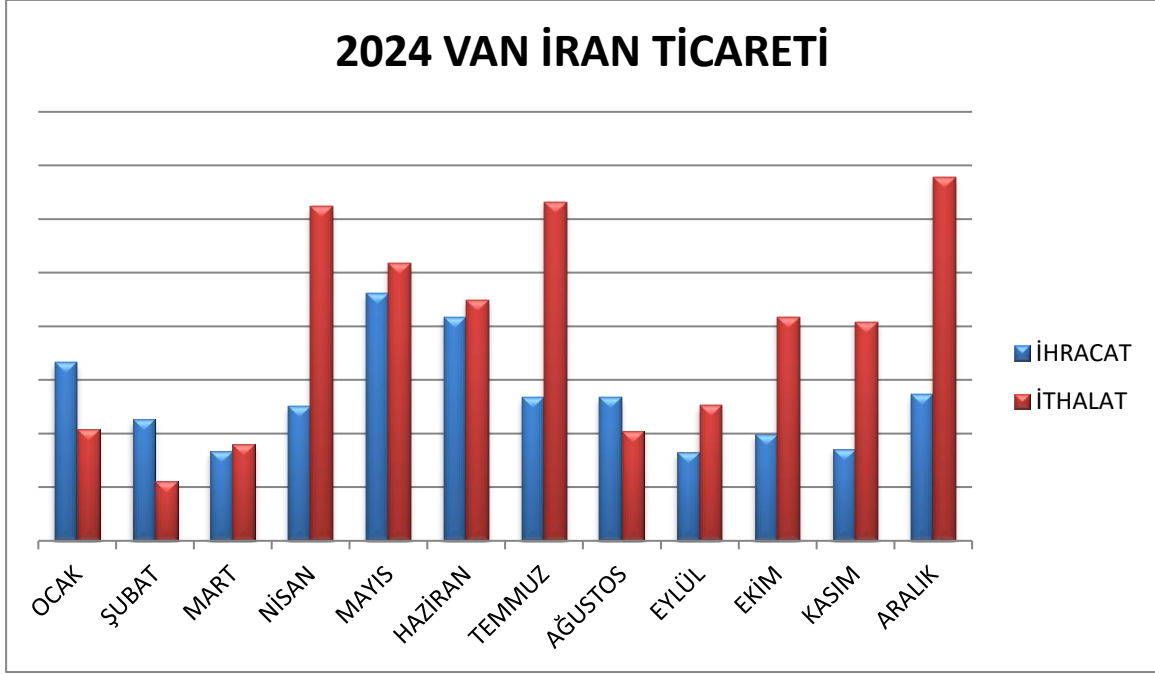
2024 VAN İRAN TOPLAM İHRACAT VE İTHALAT VERİLERİ

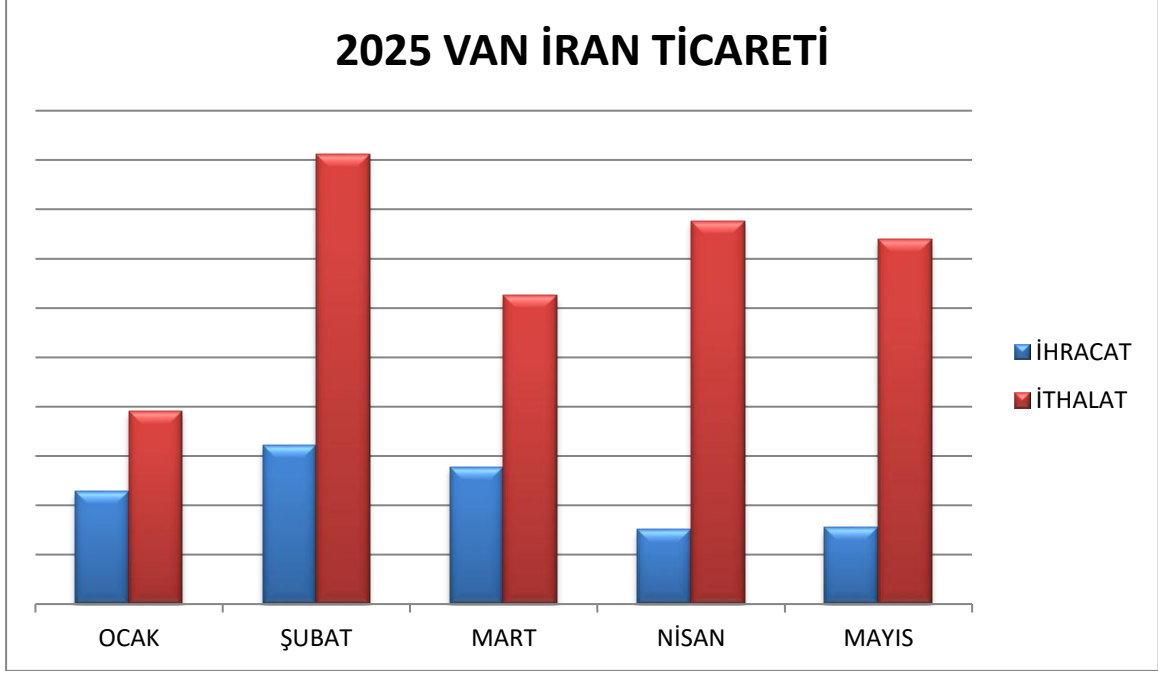
AY	İHRACAT	İTHALAT
OCAK	1.660.340	1.038.035
ŞUBAT	1.128.524	553.267
MART	835.907	902.635
NİSAN	1.252.185	3.118.578
MAYIS	2.306.770	2.588.845
HAZİRAN	2.083.741	2.244.457
TEMMUZ	1.337.579	3.159.423
AĞUSTOS	1.337.482	1.023.698
EYLÜL	826.755	1.262.050
EKİM	992.941	2.083.739
KASIM	855.883	2.039.858
ARALIK	1.367.195	3.391.373

Kaynak : TÜİK

2025 VAN İRAN TOPLAM İHRACAT VE İTHALAT BEŞ AYLIK VERİLERİ

AY	İHRACAT	İTHALAT
OCAK	2.287.730	3.909.592
ŞUBAT	3.213.367	9.119.834
MART	2.768.395	6.255.811
NİSAN	1.510.195	7.767.366
MAYIS	1.548.992	7.394.564
TOPLAM	11.328.679	34.447.167

SINIR TİCARETİ KAVRAMININ TANIMI, KAPSAMI VE AMACI:

Sınır Ticaretinin Tanımı

Sınır ticareti; “Doğu ve Güneydoğu Anadolu Bölgelerinde bulunan sınır illerinde mukim gerçek kişilerin zaruri ihtiyaçlarını karşılamak üzere karşılıklı olarak yaptıkları ticari işlemler” şeklinde tanımlanmaktadır.

02.12.2021 tarih ve 2021/4874 Sayılı Cumhurbaşkanlığı Kararı eki “Sınır Ticaretinin Düzenlenmesine İlişkin Karar” kapsamında yer alan illerin ihtiyaçlarının bir kısmının, sınır komşusu ülkelerden ithalat yoluyla daha düşük maliyetle karşılanması ve bu illerimizin ihracatının artırılması suretiyle söz konusu illere ekonomik canlılık kazandırılması amacıyla yapılan ticari işlemlerdir. Sınır ticaretinin ayrıca Sınır Ticaret Merkezlerinden de yapılması mümkündür.

Sınır ticareti ülkenin kara sınırı olan devletlerle yaptığı genellikle özel bir rejime tabi olan bir ticaret şeklidir. Komşu ülkeler arasında varılan karşılıklı anlaşmalarla düzenlenir.

Sınır Ticaret Merkezi (STM)

2021/4874 Sayılı Cumhurbaşkanlığı Kararı kapsamında öngörülen, sınırda kurulan ve sınır ticareti kapsamında ihracat ve ithalat yapılabilen alanların yer aldığı, Türkiye Cumhuriyeti Gümrük Bölgesi dışında addedilen yerleri ifade eder. Diğer bir deyişle sınır ticareti kapsamında kurulan mağazaların bulunduğu ve iki sınır ili arasında ticaretin yapıldığı yerlerdir.

Gümrük hattı üzerinde, aşağıdaki tabloda gösterilen Sınır Ticaret Merkezinden de anlaşılacağı üzere İran pazarının sınır ticaretindeki önemi çok büyüktür.

İli	SINIR TİCARET MERKEZİ	ÜLKE
AĞRI	SARISU	İRAN
HAKKÂRİ	ESENDERE	İRAN
VAN	KAPIKÖY	İRAN
İĞDIR	DİLUCU	NAHÇIVAN

Sınır Ticaretinin Bölge Kalkınması İçin Gerekliliği

Sınır ticareti, bölgenin kalkınmasına yardımcı olmalıdır. Bu ticareti belli bir kesim veya birkaç firma yerine halkın tabanına yayarak uygulamak bölgenin kalkınması ve belli bir refah düzeyine ulaşması için gereklidir. Bölgede yaşayan ve geçimini sınır ticaretinden sağlayan insan sayısı çok azdır. Amaç bu insanların sayısını ve düzenli ticareti arttırmaktır.

Komşu ülkelerde ticaretin geliştirilmesinde kullanabileceğimiz önemli bir araç olan sınır ticaretine geçmişte yapılan bazı hatalı uygulama ve değerlendirmeler sonucu, gereken değerin verilmediği görülmektedir. Sınır ticareti ilke olarak sınır bölgesinin iki yanında kalan halkın bölgesel ihtiyaçlarının karşılanmasını içerir. Bu ticarete beklenen amaç sınır bölgelerinde yaşayan halkın ihtiyaç duyduğu maddelerin hem daha kolay temin edilmesi hem de sınır bölgelerinden karşılıklı güven ortamını artmasına katkıda bulunmasıdır. Artan sınır ticareti ile ülkemiz mallarının komşu ülkelerde daha iyi tanınması ve yaygınlaşması bunun sonucu mallarımıza olan talebin artması olacaktır.

Sınır ticareti normal ticarete göre daha kolay geliştirilebilen bir ticaret türüdür. Normal dış ticaret belli bir sermaye birikimi gerektirdiği için küçük bir kesim yapabilirken sınır ticaretini daha yaygın bir kesimin yapabilme şansı vardır. Bölgede sınır ticareti ile istigal edenlerin sayısının artması ve ticaretin gelişmesi ile o bölgenin gelir seviyesi artacaktır.

Bu yüzden sınır ticaretine önem verilmesi bilhassa sınır ticareti için de açık Pazar uygulanmasının gerçekleştirilmesi ve yaygınlaştırılması üzerinde durulması gerektir.

Sınır ticaretinin tamamen ortadan kaldırılması için bazı girişimlerin olduğu bilinmektedir. Hâlbuki sınır ticareti özellikle sınır illerinde bulunan halkın birinci derecede gelir kaynağıdır. Van, Gaziantep, Kilis, Şanlıurfa, Şırnak, Mardin vb. illerde yaklaşık 65.000 kamyon şoförü geçimlerini sınır ticaretinden sağlamaktadır. Bu rakama ithalatı yapan firmalar, ailelerin sayısı, ürünleri kamyonlardan indiren işçi sayıları vs. dahil değildir bile. Bu durumlar göz önüne alındığında sınır ticareti ülkemiz için büyük bir istihdam kaynağıdır. Van ile İran arasındaki sınır ticareti istenilen seviyelerde değildir. Buna rağmen ithalat rakamları da küçümsenmeyecek rakamlardır. Ürün çeşitliliğinin ve kotaların artmasıyla bu ticaret de artacaktır. Söz konusu sınır ticaretine ilişkin son üç yıllık ithalat rakamları aşağıda ki tabloda verilmiştir.

Tabloda görüldüğü üzere talep edilen ve ithalatı gerçekleştiren 2023-2024 – 2025 verileri.

SIRA	EŞYA CİNSİ	G.T.İ.P. NO	BİRİM CIF DEĞERİ \$ (USD)	MİKTAR (KİLOGRAM)	DAĞITIMDAKİ TOPLAM KIYMETİ (USD)
1	KARPUZ	080711000000	300	6.358.000	1.907.400,00
2	KAVUN	080719000000	180	216.000	38.880,00
3	NİŞASTA (BUĞDAY NİŞASTASI)	110811001000	500	1.218.000	609.000,00
4	KIRMIZI BİBER	090421900011	2.550	632.500	1.612.875,00
5	SALÇA	200290910000	1.500	818.000	1.227.000,00

[Metni yazın]

6	NANE (DİĞERLERİ)	121190860023	1.900	49.800	94.620,00
7	HURMA	080410000000	1.100	484.000	532.400,00
8	KIRMIZI BİBER	090422000011	3.400	21.000	71.400,00
9	GLİKOZ (GLİKOZ VE GLİKOZ ŞURUBU)	170230100000	725	200.000	145.000,00
2023				Toplam (Dolar)	6.238.575

SIRA	EŞYA CİNSİ	G.T.İ.P. NO	BİRİM CİF DEĞERİ \$ (USD)	MİKTAR (KİLOGRAM)	DAĞITIMDAKİ TOPLAM KIYMETİ (USD)
1	KARPUZ	080711000000	300	6.644.600	1.993.380,00
2	KAVUN	080719000000	180	973.000	175.140,00
3	NİŞASTA	110811001000	500	1.516.500	758.250,00
4	KIRMIZI BİBER	090421900011	2.550	92.500	235.875,00
5	BADEM İÇİ	080212900000	6.900	169.800	1.171.620,00
6	CEVİZ (KABUKLU)	080231000000	3.500	476.900	1.669.150,00
7	HURMA	080410000000	1.100	1.522.000	1.674.200,00
8	KIRMIZI TOZ BİBER	090422000011	3.400	524.800	1.784.320,00
9	CEVİZ İÇİ	080232000000	6.500	17.500	113.750,00
10	KİVİ	081050000000	700	575.000	402.500,00
11	GLİKOZ	170230900000 170230500000	725	857.000	621.325,00
12	GLİKOZ ŞURUBU	170240100000	645	422.000	272.190,00
13	BAŞ MARUL	070511000000	400	1.485.000	594.000,00
14	LAHANA KARA	070490900000	850	472.000	401.200,00
15	KIRMIZI LAHANA	070490100012	250	1.908.000	477.000,00
2024				Toplam (Dolar)	12.343.900

SIRA	EŞYA CİNSİ	G.T.İ.P. NO	BİRİM CİF DEĞERİ \$ (USD)	MİKTAR (KİLOGRAM)	DAĞITIMDAKİ TOPLAM KIYMETİ (USD)
1	KARPUZ	080711000000	300	6.308.500	1.892.550,00
2	KAVUN (DİĞERLERİ)	080719000000	180	443.000	79.740,00
3	BADEM İÇİ (DİĞERLERİ)	080212900000	6.900	308.500	2.128.650,00
4	CEVİZ (KABUKLU)	080231000000	3.500	578.700	2.025.450,00
5	HURMA	080410000000	1.100	990.000	1.089.000,00
6	KABUKSUZ (ceviz içi)	080232000000	6.500	265.100	1.723.150,00
7	KİVİ	081050000000	700	413.100	289.170,00
8	SALÇA	200290110000 200290800000	1.500	94.000	128.500,00
9	PEKMEZLER	200799390011	110	24.500	245.000,00
10	KARPUZ	080711000000	300	6.308.500	1.892.550,00
2025 (11.07.2025 itibari ile)				Toplam (Dolar)	9.601.210.00

Van TSO'nun bu düzenlemeleri ve girişimleri, sınır ticaretinin daha etkin ve sürdürülebilir bir şekilde yürütülmesine katkı sağlamaktadır. Ayrıca, bölge ekonomisinin canlanması ve istihdamın artması açısından da önemli rol oynamaktadır.

Van TSO'nun 2023 yılı faaliyetleri, bölgesel kalkınmayı desteklemek, ticareti canlandırmak ve üyelerine daha etkin hizmet sunmak amacıyla gerçekleştirilmiştir.

Van Ticaret ve Sanayi Odası (Van TSO), 2023 ve 2024 yıllarında İran ile olan dış ticaret ilişkilerini güçlendirmek amacıyla çeşitli faaliyetlerde bulunmuştur. Bu çabalar, sınır kapılarının modernizasyonundan ticaret hacminin artırılmasına kadar geniş bir yelpazeyi kapsamaktadır.

Sınır Kapılarının Modernizasyonu

Van TSO' nun girişimleri sonucu, 2019 yılında **Kapıköy Sınır Kapısı** ve 2023 yılında **Razi Sınır Kapısı** modernize edilerek açılmıştır. Bu gelişmeler, iki ülke arasındaki ticaretin daha etkin ve hızlı bir şekilde gerçekleşmesine olanak sağlamıştır.

Van TSO 'nun dış ticaret çalışmaları aynı zamanda geleceğe dair umutlarımızı, hedeflerimizi ve potansiyelimizi yansıtıyor. İran ile olan ticaret ilişkilerimiz, iki ülke arasında köprüler kurma, fırsatlar yaratma ve ortaklıklar geliştirme anlamında büyük bir öneme sahip

Dış ticaret, sadece ekonomik verileri yükseltmekle kalmaz, aynı zamanda kültürel ve sosyal etkileşimlerin de zeminini hazırlar. İran, zengin kaynakları ve büyüyen pazar yapısıyla, bizler için önemli bir ortak. Bu ilişkinin güçlenmesi, bölge ekonomimizin yanı sıra, genç girişimcilerimize, sanayicilerimize, tacirlerimize ve tüm iş dünyamıza yeni ufuklar açacaktır.

İran raporu, bize hangi stratejileri benimsememiz gerektiğini, hangi alanlarda kendimizi geliştirmemiz gerektiğini gösteriyor.

İRAN ÜLKE RAPORU 2023-2024-2025
| Van Ticaret ve Sanayi Odası

HAZIRLAYAN : NURHAN DOĞAN